

מה הוא ההבדל בפרשנות בין השימוש במלת "קטן" כאשר ט' מנוקדת קמץ, לבין אותה המלה כאשר היא מנוקדת חולם "קטן". לא מצאתי בין המפרשים מי שמפרש, אבל בטוחני שצריך להיות הבדל במשמעות, כי הרי היא לשון הקודש ומדויקת מאד!

ואחרי העיון אפשר להציע כי בניקוד חולם בא לבטא "הקטן ביותר", כמו שימוש המלה בעידננו "קטנטון" בדומה ל"ירקרק" או "אדמדם" (וללא כדברי ראב"ע שם בספר ויקרא אלא כדברי חז"ל).

ברשימה בקונקורדנציה נטיה זו של חולם מופיעה 52 פעם מול 14 פעם מנוקדת קמץ. כאשר בדקתי הרשימות, מתקבלת ההבדל הנ"ל, אפילו לענין בנימין (שפעם מופיעה כך ופעם כך. ובלאו האחים לעורר אחי האיש שליט-מלכים שמדובר ב"קטן ביותר". ופעם זכרו בלי הדגשה זו).

זה ניכר מאד בניב "בגדול החל ובקטון כלה" (בראשית מד, יב) וכן "כקטון כגדול תשמעון" (דברים א, יז) וחבריו. יש רק שני יוצאים-מן-הכלל (לכאורה) "למגדול ועד קטן" (אסתר א, ה וכן פסוק כ) וכן "כל העם מגדול ועד קטן" (דהי"ב לה, ז) אבל שם בא לדבר על כל המכלול של הצבור, ולא רק להדגיש את הקטן ביותר.

בפסוקנו הנ"ל "המאור הקטון" (בראשית א טז) הוא בהשוואה לשאר הכוכבים, שגם הם מאירים בלילות. אמנם קרא לו כאן "שני המאורות הגדולים" כי מחמת קרבת מקומו, הירח נראה לעינינו גדול יותר משאר הכוכבים. אבל מבחינת המָסָה (=כמות החומר במלדת גוף זה) הוא הקטן ביותר מכל שאר כוכבי עולם, הנראים בעינינו קטנים רק מחמת המרחק בינינו לבינם.

[עיון ג]

ספר בראשית פרק ב

(י) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָאָרֶץ וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים:

(יא) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב:

(יב) וַזֶּהב הָאֶרֶץ הוּא טוֹב שֵׁם הַבְּדֶלֶח וְאֶבֶן הַשֵּׁהָם:

(יג) וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁנַי גִּיחוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל אֶרֶץ כּוּשׁ:

(יד) וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חַדְקֵל הוּא הַהֶלֶךְ קְדָמַת אֲשׁוּר וְהַנְּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרַת:

יש לחקור, מה משמעותם של ארבעה נהרות אלו? והנראה לי כי נהר פישון (הוא נילוס, כדברי רש"י) וכן נהר פרת, הם התוחמים גבולות ארץ הקודש, זה ממזרח, זה ממערב. [ולכן גם דרשו במדרש "וזהב הארץ היא טוב", אין טוב אלא תורה (מדרש משלי, ב), "אין תורה כתורת ארץ ישראל" – ויקרא רבה יג, ה]. אבל מה הם גיחון וחדקל? ונ"ל כי "גיחון" הסובב כל ארץ כוש, היא פנייה אל הגוים שמחוץ לארץ ישראל, והם בדרום. חדקל הוא קדמת אשור והוא צפונה לנהר פרת, פנייה לגוים שהם בצפון.